

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Тильчика В'ячеслава В'ячеславовича
на дисертацію Добош Зоряни Андріївни на тему
«Судовий контроль у сфері публічного управління в Україні:
адміністративно-правове дослідження», представлену до захисту у
спеціалізовану вчену раду Д 35.052.23 у Національному університеті
«Львівська політехніка» на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право**

Ступінь актуальності обраної теми. Демократичні зміни в Україні зумовили посилення ролі різних правозахисних інституцій, зокрема судових органів. Найголовнішою суспільною роллю судової влади у демократичному суспільстві є гарантування захисту прав, свобод та законних інтересів громадян. Це зумовлює потребу системного аналізу сучасних адміністративно-правових засобів гарантування таких правових можливостей громадян, що реалізуються судовою владою, пошуку шляхів їхнього удосконалення. Судовий контроль набув значення найважливішого адміністративно-правового засобу гарантування прав особи у сфері публічного управління, оскільки його потенціал скерований на відновлення порушених прав особи у сфері публічного управління, нейтралізацію причин таких порушень, забезпечення законності діяльності органів публічного управління загалом.

З огляду на зазначене, зросла потреба наукового аналізу сучасного стану законодавчого урегулювання реалізації судового контролю, недоліків законодавства у цій сфері, пошуку шляхів подолання наявних проблем правозастосовної практики.

Вкрай важливим завданням вітчизняної адміністративно-правової науки є аналіз особливості реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління у соціально-культурній, фінансово-економічній та адміністративно-політичній сферах в Україні.

Усе це засвідчує високий ступінь актуальності обраної Добош Зоряною Андріївною теми дисертації. Потрібна докорінно нова наукова основа для

підвищення ефективності реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління в умовах утвердження «людиноцентризму» як нової філософії адміністративно-правових відносин та взаємодії держави і її громадян.

Очевидно, дисертаційне дослідження Добош Зоряни Андріївни є однією із перших наукових праць, що слугує удосконаленню розуміння правової природи судового контролю як засобу адміністративно-правового гарантування прав та законних інтересів особи у сфері публічного управління, методів, форм його здійснення, шляхів підвищення ефективності реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління.

Таким чином, тема дисертації є актуальною, а саме дослідження відіграє вагомому роль для науки адміністративного права, є доцільним та своєчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано з огляду на зміст Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р. № 2623-III, Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021. Вона спрямована на втілення пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначених в Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, схваленої постановою загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 р. № 12-21, реалізацію наукового напрямку Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні», схваленого Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка» від 24 червня 2014 р.

(протокол № 5). Тему дисертації включено до переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук (затверджених у 2022 р.), розглянутого та схваленого координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України (пункт 554, 2022 рік).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації. Дисертаційна робота характеризується системним підходом до вирішення поставлених завдань. Робота складається із вступу, п'яти розділів, які об'єднують сімнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дисертації сприяла обґрунтуванню основних положень, висновків та рекомендацій, сформульованих дисертанткою, дозволила послідовно розглянути усі проблеми судового контролю за діяльністю органів публічного управління. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій авторки підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел, нормативно-правових актів (670 найменувань) та емпіричної бази дослідження. Емпірична база дисертації охопила результати анкетування щодо питань судового контролю за діяльністю органів публічного управління 400 громадян, 100 посадових осіб органів публічного управління (респонденти з Київської, Львівської, Хмельницької, Закарпатської областей), статистичні дані Верховного Суду, судову практику за 2018-2023 роки.

Запорукою обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, став обраний авторкою методологічний інструментарій. Методологічна основа докторської дисертації охопила широкий перелік методів наукового пізнання, серед яких діалектичний, герменевтичний методи, методи аналізу, синтезу, дедукції й індукції, класифікації, узагальнення, системно-структурний, соціологічний, формально-юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий методи, метод правового моделювання.

У дослідженні системно, послідовно й конструктивно проаналізовані важливі теоретичні та практичні аспекти реалізації судового контролю як засобу адміністративно-правового гарантування прав та законних інтересів особи у сфері публічного управління, чому суттєво сприяло чітке і правильне визначення

авторкою об'єкта та предмета дослідження, логічна структура дисертації. Це, безумовно, стало запорукою досягнення визначеної мети та сприяло реалізації поставлених завдань.

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертанткою висновків, які стосуються авторського бачення перспектив формуванню оновленої концепції публічного управління в умовах становлення публічно-сервісної держави, реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні, визначених дисертанткою особливостей судового контролю за діяльністю органів публічного управління у соціально-культурній, фінансово-економічній, адміністративно-політичній сфері та правових проблем його реалізації.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, досягнута шляхом аналізу зібраного теоретичного та емпіричного матеріалу. Використання належних методологічних підходів у проведенні дослідження також є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків та результатів, викладених у дисертації.

Оцінка новизни висновків і рекомендацій, їхнього загальнонаціонального або світового значення та наукових публікацій здобувачки. Оцінюючи найважливіші здобутки Добош Зоряни Андріївни, варто вказати, що дисертаційна робота є однією з перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці праць, присвячених дослідженню судового контролю у сфері публічного управління в Україні як важливої адміністративно-правової гарантії захисту правових можливостей членів українського суспільства.

Багатьом положенням дисертаційної роботи притаманні елементи наукової новизни. Їх кваліфікаційні ознаки засвідчують загальнонаціональне значення та відповідність нормативним вимогам.

Авторкою вирішено нове для юридичної науки завдання та отримано науково обґрунтовані результати. Дисертація присвячена вирішенню важливого у сучасних умовах завдання, що полягає у комплексному аналізі адміністративно-правового виміру судового контролю у сфері публічного управління в Україні, дослідженні його правової природи як засобу адміністративно-правового гарантування прав та

законних інтересів особи у сфері публічного управління. Задля вирішення наукового завдання ретельно обрано наукознавче та нормативно-правове підґрунтя, методологічну основу дослідження судового контролю у сфері публічного управління в Україні, сформовано емпіричну основу дослідження. Усе це стало основою для формування положень, висновків та рекомендацій, які вирізняються науковою новизною та мають загальнонаціональне значення. Наукова новизна притаманна для усіх розділів дисертації.

Науковою новизною вирізняється сформована авторкою історіографія дослідження проблеми судового контролю у сфері публічного управління в Україні, авторський підхід щодо ідентифікації сучасної концепції публічного управління в Україні в умовах формування публічно-сервісної держави та утвердження «людиноцентризму» як нової філософії адміністративно-правових відносин та взаємодії держави і її громадян, системно-функціональна характеристика органів публічного управління, заснована на результатах структурного аналізу їхніх сутнісних ознак.

Наукова новизна притаманна ідентифікованому дисертанткою переліку недоліків чинного законодавства, що регламентує діяльність органів публічного управління, визначеним нею шляхам підвищення ефективності реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління. Дійсно, слід відзначити вагомість авторських пропозицій щодо закріплення у ст. 4 КАС України визначення терміна «судовий контроль в адміністративному судочинстві», «дискреційні повноваження суб'єкта владних повноважень»; доповнення ст. 5, 249 КАС України, унормування в чинному КАС України процесуального порядку оскарження органами публічного управління окремих ухвал адміністративних судів тощо.

У дисертації наявний широкий перелік положень, які вирізняються науковою новизною. Вони пройшли потрібну апробацію та цілком повно представлені у опублікованих працях дисертантки. Основні результати дисертаційного дослідження відображені у 47 наукових публікаціях, з них 3 монографії, 22 статті у наукових фахових виданнях України, 5 статей у виданнях, які включені до наукометричних баз Scopus /Web of Science, а також 17 тез доповідей на

конференціях та інших науково-практичних заходах, які констатують апробацію результатів дисертації. Загальний обсяг публікацій становить 59,82 друк. арк., з яких автору належить 41,43 друк. арк.

У наукових публікаціях, зарахованих за темою докторської дисертації, авторкою забезпечено повний та системний виклад висновків і рекомендацій, сформульованих за результатами наукового пошуку в рамках виконання дисертаційного дослідження. Їх зміст засвідчує глибоке та всебічне розуміння окреслених у дисертації проблем, високий науковий рівень представлених результатів наукової роботи, самостійність авторського пошуку.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності загалом. Дисертація загалом є завершеною працею, структура якої є оптимальною, логічною, відповідає встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, які містять 17 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (670 найменувань) та 13 додатків (на 51 сторінці). Повний обсяг дисертації становить 514 сторінок, з них 363 сторінки основного тексту.

Дана структура допомогла висвітлити предмет наукового пошуку, досягнути поставленої мети дисертаційного дослідження.

У вступі дисертанткою представлено обґрунтування вибору теми дослідження та його актуальності, окреслено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету, завдання роботи, об'єкт, предмет, методи дослідження, визначено наукову новизну одержаних результатів та інші загальні характеристики роботи.

У першому розділі дисертації «Наукознавчий вимір дослідження судового контролю у сфері публічного управління в Україні» Добош Зоряна Андріївна висвітлила головні складові наукознавчої основи дисертаційного дослідження, зокрема історіографічну та методологічну основу наукового пошуку, окреслила загальне наукове підґрунтя дослідження судового контролю у сфері публічного управління в Україні, зокрема представила науковий аналіз адміністративно-правових засад взаємодії судових органів та органів публічного управління в Україні, визначила зміст й особливості судового контролю у сфері публічного управління.

Зміст другого розділу дисертації «Сучасна концепція публічного управління в Україні» авторкою присвячений висвітленню сучасного розуміння концепції публічного управління в умовах формування публічно-сервісної держави, окрема увага нею відведена проблемі адміністративно-правового гарантування публічного управління у контексті посилення адміністративно-правової охорони прав та законних інтересів особи та здійсненню системно-функціональної характеристики органів публічного управління в Україні.

Третій розділ дисертаційної роботи «Судовий контроль як засіб адміністративно-правового гарантування прав та законних інтересів особи у сфері публічного управління» містить результати ґрунтовного аналізу судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні у контексті адміністративно-правового гарантування прав та законних інтересів особи, його основних форм реалізації, так і правових можливостей особи у досліджуваній сфері як предмета адміністративно-правового гарантування, правового статусу судових органів як суб'єктів такого гарантування.

У змісті четвертого розділу «Види судового контролю у сфері публічного управління в Україні та напрями його реалізації» представлено класифікацію та наукову характеристику основних видових проявів судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні та напрямів його реалізації. Їх ідентифікація дозволила встановити специфіку судового контролю у соціально-культурній, фінансово-економічній та адміністративно-політичній сферах життя суспільства.

У п'ятому розділі «Підвищення ефективності судового контролю у сфері публічного управління в Україні» висвітлено правові проблеми реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління та результати наукового пошуку шляхів підвищення ефективності здійснення такого судового контролю. У ньому визнано потребу законодавчого закріплення терміна «судовий контроль», видів судового контролю, унормування у чинному КАС України питання судового контролю. Відзначаються актуальністю та новизною пропозиції авторки щодо внесення змін до ст. 4, 5, 249, 382 КАС України.

Дисертацію завершують обґрунтовані, логічні, засновані на всьому попередньо викладеному матеріалі висновки, які дають змогу вирішити поставлені дисертанткою завдання та досягнути заявленої мети дисертаційної роботи.

Список використаних джерел складається з 670 найменувань та охоплює низку нормативно-правових актів, судову практику, наукові праці вітчизняних та іноземних авторів тощо. Оформлення дисертації та анотації відповідає вимогам щодо таких наукових робіт. У змісті роботи обґрунтовано сформульовані авторкою висновки та пропозиції, зміст, результати здійсненого наукового дослідження.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретична та практична значущість одержаних результатів полягає у можливості їх подальшого використання у сфері правотворчості, науково-дослідній сфері, практичній діяльності, освітньому процесі тощо.

Результати наукового пошуку, висновки та пропозиції можуть використовуватися у: науково-дослідній сфері – з метою виявлення правових проблем реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління та наукового обґрунтування шляхів підвищення ефективності його реалізації; навчальному процесі – під час підготовки навчальних матеріалів, з метою підвищення якості викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», задля підготовки якісної навчально-методичної літератури, зокрема підручників, посібників, конспектів лекцій, методичних вказівок, покращення викладання лекцій, проведення семінарських занять з цих навчальних дисциплін; правотворчій сфері – для удосконалення нормативно-правової основи публічного управління та судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні; правозастосовній діяльності – задля покращення реалізації судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні.

Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Дисертаційна робота є оригінальною, самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими авторкою висновками та

рекомендаціями. Привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування у дисертації відсутнє. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. Слід констатувати відсутність у роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Оцінюючи позитивно рецензовану роботу, все ж слід вказати на її певні недостатньо аргументовані положення, дискусійні моменти й зауваження:

1. У підрозділі 4.1. дисертації, присвяченому загальній характеристиці основних видів судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні та напрямів його реалізації, авторка звертається до багатьох наявних у вітчизняній юридичній науці підходів до класифікації судового контролю та адаптує їхній зміст з огляду на специфіку предмета здійсненого дослідження, розкриває зміст багатьох різновидів такого контролю. Проте, варим уваги було б представлення найдоцільніших, в аспекті проведеного дослідження, критеріїв для визначення різновидів судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні й наведення у додатках до дисертації розгорнутої класифікації судового контролю за діяльністю органів публічного управління в Україні.

2. Оскільки чіткість термінології є запорукою отримання якісних наукових висновків та пропозицій, потребує чіткого визначення та розмежування у роботі зміст категорій «види судового контролю» та «напрями реалізації судового контролю». З цього приводу варто було б представити власний підхід авторки під час публічного захисту.

3. На ст. 215 дисертації авторкою зазначено, що особливістю суб'єктивного публічного права є поєднання публічних та приватних законних інтересів окремих фізичних осіб, при чому задоволення суб'єктивного законного інтересу є вторинним щодо задоволення інтересу соціальної спільноти, групи, суспільства загалом. Ці положення потребують деталізації та пояснення.

4. На ст. 331 дисертації вказано, що на рівні нормативно-правових актів законодавець не приділяє достатньої уваги питанню дискреційних повноважень

органів публічного управління, кореляції сфери діяльності судових органів та дискреційних повноважень органів публічного управління. Потребує пояснення те, які зміни у чинному законодавстві, на думку дисертантки, потрібні з цього приводу?

5. На ст. 349 дисертації йдеться про доцільність прийняття закону України «Про конфлікт інтересів у діяльності публічних службовців». Проте, авторка недостатньо регламентує те, яким чином судові органи здатні вплинути на усунення конфлікту інтересів у сфері публічного управління?

6. Цілком поділяючи думку дисертантки щодо важливості внесення змін до ст. 382 КАС України, які стосуються розміру покарання керівників суб'єктів владних повноважень, видається, що зміст цієї пропозиції потребує детального пояснення.

Ці зауваження носять дискусійний характер, вказують на складність досліджуваної теми, і жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не знижують її методичної та науково-практичної значущості, підкреслюють вагомість внеску дисертантки у юридичну науку.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Добош Зоряни Андріївни на тему «Судовий контроль у сфері публічного управління в Україні: адміністративно-правове дослідження» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертаційних досліджень. Положення та висновки роботи Добош Зоряни Андріївни отримала особисто, вони обгрунтовані, достовірні, їм притаманна наукова новизна та практична значущість. У дисертації відсутній академічний плагіат, будь-які фабрикації, фальсифікації. У опублікованих працях авторки повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

Дисертація Добош Зоряни Андріївни на тему «Судовий контроль у сфері публічного управління в Україні: адміністративно-правове дослідження» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обгрунтованістю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, вимогам

Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка – Добош Зоряна Андріївна, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

проректор з наукової роботи

Київського університету інтелектуальної власності та права

Національного університету «Одеська юридична академія»

доктор юридичних наук, професор

В'ячеслав ТИЛЬЧИК

Підпис засвідчую Ректор КУІВП

Василь ФЕЛИК

